

A REGÉCI VÁR ÚJRAÉLESZTÉSE

Szeretem a várakat. Kezdetben csináltam is őket – először homokból, majd fakockából, később Legóból. Aztán végigrángattam szüleimet a hajdani Csehszlovákia minden említésre méltó várán – a kis Trabant alig győzte az emelkedőket. Bejártam volna én a magyar várakat is, ha lennének. De nincsenek, illetve alig vannak. Olyan igazi, romantikus, vadregényes várak... Mindenütt csak rom! Hála a labancoknak! Úgyhogy őket nem szeretem annyira. Inkább a várakat.

Úgy látom, Nándor is kedveli ezeket a hegytetőkre emelt hadi létesítményeket. De vajon tényleg pusztán csak harcászati jelentőségük volt ezeknek az építményeknek? Ezen a ponton indul Nándor diplomamunkája: kutatja, elemzi a várak kialakulását, hadi- és békeidőben betöltött szerepüket, a környező közösségek hajdani és mai életére gyakorolt hatásukat. Előtanulmányában rávilágít arra is, hogy egy vár – általában a hegyek csúcsán állva – milyen viszonyban van a természettel. Egy pontot, a természetnek – talán egy szakrális – helyét jelöli meg. Innentől kezdve könnyen belátható, hogy egy régi vár messze több egyszerű, póriás védműnél. Mindez persze a nyugati ember gondolkodása. Wright – keleti tanításoknak nem kis mértékben hódolva – írja Testamentumában, hogy ne építs a hegy csúcsára, mert akkor elveszed tőle a legkitüntettebb pontját (de akkor hogyan látom az ellenséget, bármely irányból). Szóval, mi itt élünk, Kelethez képest Nyugaton. (Csak ahhoz nem elég Nyugaton, hogy álljanak most is a váraink!)

Ne bánkódjunk, Nándor ezen kíván segíteni – a maga eszközeivel. Bármit is tervezett volna ide, már e ponton örülnék munkájának. Nem csak építészek, de – remélem – leginkább emberek vagyunk, s mint ilyen, a diplomázó nálam jelest érdemel. Életet lehel szunnyadó kövekbe. A bevezetőmben említett előtanulmánya pedig fontos munkarész, melyet külön dicséret illet. Itt több példát láthatunk arra, hogy mások, máshol, hogyan csinálták. Tanulságos példák, de az előttünk látható terv más utat jár be, s ez – úgy gondolom – növeli értékét.

Nándor megközelítése nagyon is mai. Nem érzi magát feljogosítva arra, hogy biztosat, örök érvényűt merjen állítani ebben a helyzetben. Sok mindennel vagyunk ma így, eljutottunk oda, hogy csak azt tudjuk, miben tévedtünk, de abban még nem lehetünk biztosak, hogyan kellett volna tennünk. Nos, ez a terv nem akar hibát elkövetni. Nem épít állandót, örökre ott maradót. Egy olyan épület létrehozása itt csupán a cél, mely segíteni tudja a Regéci vár méltó és maradandó újjáépítését. Ennek a végleges újjáépítésnek a módját ezért itt most nem kell meghatároznunk (műemléki Charták jönnek és mennek...), elég abban egyetértenünk, hogy a várat jó lenne újra látni. A tervezett épület tehát a vár megújításának eszköze:

- a puszta, figyelemfelhívó jelenlétével;
- fizikai lehetőségeivel, melyek a kutatást és az építést szolgálják;
- szolgáltatásaival, melyek az ide látogató érdeklődőknek szólnak.

Ez tehát egy ideiglenes épület. Miután itt betöltötte rendeltetését, szétszedhető és máshol esetleg újra felállítható. Tíz-húsz évig azonban biztosan itt lesz. Ilyen épületeket is kell tudni tervezni. Ez a ház nekem a berlini Info Boxot juttatja az eszembe. Csak az vörös – ez meg sárga. De Nándor nem ismerte azt a berlini vörös dobozt (lehet, hogy már meg sincs) és én ezt el is hiszem neki.

Az épület maga egy egzakt, mértani formájú test, egy hasáb. Mesterséges, ember-alkotta formája van, mint ilyen, absztrakt. Nem kíván a tájhoz, illetve az abba organikus beleépült várhoz finoman hozzácsatlakozni, épp ellenkezőleg: a kontrasztra épít, ez a kompozíció vezérelve (szerintem). A tervezett ház mérete jól el lett találva: ahhoz elég nagy, hogy mint elvont jel, érzékelhető legyen, de nem annyira nagy, hogy durva beavatkozásnak ítélhesse bárki is. Számomra azonban még tisztább és erőteljesebb lenne ennek az épületnek a formai üzenete, ha a bejárat felőli részén az alja nem lépcsőzne le a terepet követve.

Mind a ház, mind az azt feltáró és a várba vezető út hosszabb-rövidebb lábakon áll, lebeg a terep fölött. Szép és érthető. Ez is azt jelzi, hogy az építmény nem akar itt végérvényesen gyökeret verni, ezért nem kívánja még a terepet sem sérteni, ahová kerül. Nándor üzemből előre gyártható, mérnöki kötésekkel összeépíthető fa vázszerkezetet tervezett az épületnek. Az ezt „felöltöztető” rétegek, burkolatok is szerelt, könnyűszerkezetes megoldások. Tiszta, következetes szerkesztés. Nem használ semmi olyat, ami idegen lenne ettől a gondolatköről. Keresi, és rá is talál a diplomázó ennek a világnak az esztétikájára, az ilyen fajta építkezés szépségére. A homlokzatot burkoló szintmagas fa panelek huncut módon nyitható „külső spalettákká” válnak az ablakok előtt, így a külsőnek természetes változatosságot kölcsönöznek, mely a belső használatból fakad. Könnyed, tünékeny külső héj, mely mindig változik, mozog. Az épület belső kialakítása tiszta, egyszerű és magától értetődő. A tetőre valószínűleg jó lehet kimenni, szép az onnan feltároló kilátás, de számomra mindezt nagy ár a tetőre való kijutást szolgáló lépcsőházi felépítmény. Nem tudom, mi lehetne a megoldás. Amit viszont legjobban szeretek, az a földszinti „tornác” a műhely és a wc-k előtt. Az ilyen átmeneti tereket mindig szeretik, nem is ok nélkül. El tudom képzelni, hogy ebben a házban mindig kellemes, újszerű fa szag van. (Mert van „újautó-szag”, de van „újház-szag” is ám.) És persze ez a könnyűszerkezetes faház egy kicsit döng, dobog. Nem baj, ez direkt ilyen – akit zavar, menjen ki a várba, a méteres kőfalak közé, azok nem döngenek.

Nándor szemmel láthatóan élvezte ezt a házat, szeretettel elidőzgetett a szerkezeti váz részletein. Remélem, a végleges terv nem marad adós néhány eredeti csomóponti megoldással sem. A tervlapok grafikai feldolgozása ügyes, ízléses.

Zárásként két képet ajánlok mindenki figyelmébe az előtanulmányból, melyet nem győzök elégszer dicsérni. A felvételek a lényegről szólnak, minden más – még szeretett építészetünk is – csak ez után következik. A fotókon asszonyok és férfiak – gondolom a közeli faluból – a vár egyik, csak oldalfalakkal jelzett terét, talán éppen az egykori lovagtermét lakodalmas padokkal és asztalokkal rendezték be. Összejöttek, együtt vannak. Valaki biztosan főz egy jó kis pörköltet, bográcsban. Miközben a falatokat cuppogatják, megbeszélik, hogy a múltkori volt-e jobb, vagy ez itt most. Fröccsözgetnek hozzá, de van, aki tisztán issza. Remélem, utána nótáznak is. Pletykálnak, viccelnek, ugratják egymást.

Mert az élet szép, igenis szép!

És Mehrl Nándor terve EZT szolgálja, az építészet eszközeivel. Tisztán, bölcsen, lényeglátóan. Köszönet érte.

Budakeszi, 2007 február 1.

Basa Péter építész